

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ Α΄ ΟΜΑΔΑΣ**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ (σ. 31-58)****ΘΕΜΑ Α΄**

1. Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση:

A. Η *βαθιά δομή* της γλώσσας είναι:

- α. οι λέξεις που ονοματίζουν τα πράγματα,
- β. η χρήση των λέξεων στην καθημερινή ζωή,
- γ. η *σύνδεση των λέξεων με τρόπο που να διευκολύνει την επικοινωνία*,
- δ. τα κοινά στοιχεία που δείχνουν πώς λειτουργεί ο ανθρώπινος νους.

*Με τον όρο *βαθιά δομή* εννοούμε τα *υποκείμενα της επιφανειακής δομής* καθολικά δομικά στοιχεία της γλώσσας.

Ο άνθρωπος μπορεί να μετατρέψει την *δυνατότητα* που έχει εκ φύσεως σε *ικανότητα* με τη *μίμηση*, την *μελέτη* και την *άσκηση*. Οι *συντακτικοί* και *γραμματικοί* κανόνες που ορίζουν με *ακρίβεια* και *αυστηρότητα* την κατασκευή της πρότασης είναι *δομικά* στοιχεία που αποτελούν στοιχεία *έκ τῶν οὐκ ἄνευ* σε όλες τις γλώσσες και επιτρέπουν απεριόριστα την επικοινωνία: από την εκμάθηση ξένων γλωσσών μέχρι την επικοινωνία μέσω των μεταφράσεως.

Οι ανθρώπινες γλώσσες *διαφέρουν μεταξύ τους μόνο ως προς την επιφανειακή δομή* –με διαφορετικές λέξεις για κάθε γλώσσα ονοματίζονται τα *ίδια* πράγματα- αλλά αποτελούν *διαφορετικές όψεις μιας καθολικής γλωσσικής δομής* η οποία ανακαλύπτεται σταδιακά.

B. Οι *καθολικές έννοιες* (κατά τον Αριστοτέλη) προκύπτουν από :

- α. τις ιδέες,
- β. τα φυσικά αντικείμενα μέσω νοητικής αφαίρεσης,

γ. τις καθαρές ουσίες ανάμεσα στις έννοιες και την εμπειρική πραγματικότητα,

δ. ένα σύνολο ομοειδών πραγμάτων.

*Για τον Αριστοτέλη, οι καθολικές έννοιες, τα *καθόλου*, δεν είναι πράγματα ξεχωριστά από τα φυσικά αντικείμενα αλλά προκύπτουν από αυτά μέσω *νοητικής αφαίρεσης*.

Γ. Η αλήθεια προϋποθέτει:

α. την αναθεώρηση της πραγματικότητας,

β. τον εμπλουτισμό της πραγματικότητας,

γ. τη διόρθωση της πραγματικότητας,

δ. τη λογική συνοχή των προτάσεων που ερμηνεύουν την πραγματικότητα.

2.

α. Ποια είναι η θεωρία του Πλάτωνα για τις *ιδέες*;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Σύμφωνα με τον Πλάτωνα *ιδέες* είναι *οι καθαρές ουσίες* οι οποίες υπάρχουν *ανεξάρτητα* από τον αισθητό κόσμο, είναι *αιώνιες* και *αμετάβλητες* ενώ μπορούμε να τις προσεγγίσουμε και να τις γνωρίσουμε *μόνο* μέσω του νου και όχι των αισθήσεων που είναι *αναξιόπιστες*.

β. Να δώσετε έναν *κλασικό αριστοτελικό συλλογισμό* και έναν *προτασιακό συλλογισμό* και να επισημάνετε τη μεταξύ τους διαφορά

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Συλλογισμός *ό ρ ω ν*

Οι Έλληνες κατοικούν στη *ΝΑ Μεσόγειο*.

Η Ελλάδα βρίσκεται στη *ΝΑ Μεσόγειο*.

Οι Έλληνες κατοικούν στην Ελλάδα

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

Ο Αριστοτέλης ξεκινά από την *ανάλυση των απλών προτάσεων της γλώσσας*. Η απλούστατη πρόταση έχει τρεις όρους: το *υποκείμενο*, το *ρήμα* (καταφατικό ή αποφατικό) και το *κατηγορούμενο*. Το *ρήμα* μαζί με το *κατηγορούμενο* αποτελούν το *κατηγόρημα*, π.χ. *Σωκράτης ἐστί σοφός*.

Επίσης η δομή της απλούστατης πρότασης μπορεί να είναι το *υποκείμενο* και το *κατηγόρημα* π.χ. Οι Έλληνες κατοικούν στη *ΝΑ Μεσόγειο*. Το *ρήμα* μαζί με τον *εμπρόθετο προσδιορισμό τόπου* αποτελεί το *κατηγόρημα*.

Προτασιακός συλλογισμός

Αν έβρεχε, τότε θα έμεινα στο σπίτι μου.

Όμως, το απόγευμα έβρεξε

Άρα έμεινα στο σπίτι μου.

Αν το πρώτο...τότε το δεύτερο

Όμως το πρώτο

Άρα το δεύτερο

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

Η προτασιακή λογική είναι *πιο σημαντική* από τη λογική όρων επειδή χειρίζεται *λογικές προτάσεις διαλεκτικού χαρακτήρα*.

i. Η Λογική των Στωϊκών διερευνά τις συνθήκες κάτω από τις οποίες μια *υποθετική* πρόταση του τύπου *αν...τότε...* μπορεί να χαρακτηριστεί ως *αληθής* ή *ψευδής*.

ii. Αυτοί πρώτοι έκαναν τη διάκριση ανάμεσα στο *σημαίνον* –τη λέξη ή την ακολουθία των λέξεων- και το *σημαινόμενον* –το περιεχόμενο του οποίου φορέας είναι το σημαίνον.

iii. Στο ίδιο πλαίσιο, οι Στωικοί διατύπωσαν τη θεωρία των *λεκτών* δηλαδή των *γραμματικών προτάσεων*.

γ. Να αναδιατάξετε και να σχολιάσετε το συλλογισμό:

Αυτή τη γάτα τη βρήκες στο δρόμο;

Ναι.

Αυτή η γάτα δεν ανήκει σε κανέναν.

Ναι, δεν ανήκει σε κανέναν.

Αυτή τη γάτα αφού τη βρήκες στο δρόμο και αφού δεν ανήκει σε κανέναν, τότε είναι δική σου.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ο Μέσος Όρος που είναι όρος κοινός στις δυο προκείμενες, απλοποιείται. Επομένως, δεν μπορεί να είναι στο συμπέρασμα.

Στο συμπέρασμα δεν μπορεί να συμπλέκονται τρεις διαφορετικές καταστάσεις (αφού βρήκες τη γάτα στο δρόμο, αφού δεν ανήκει σε κανένα, τότε είναι δική σου).

Δεν μπορούν να συνδυαστούν οι όροι *δεν ανήκει σε κανένα* (άρνηση) και *είναι δική σου* (όχι άρνηση).

Η γάτα δεν μπορεί ταυτόχρονα να *μην ανήκει σε κανένα* και ταυτόχρονα να *ανήκει σε σένα*. Πρόκειται για *αντίφαση*. Η αλήθεια της μιας εκδοχής *αίρει* την αλήθεια της άλλης.

Αναδιάταξη συλλογισμού

Αυτή τη γάτα τη βρήκες στο δρόμο;

Ναι.

Αυτή η γάτα δεν ανήκει σε κανέναν .

Ναι, δεν ανήκει σε κανέναν.

Αυτή τη γάτα αφού τη βρήκες στο δρόμο τότε δεν ανήκει σε κανένα ή αφού είναι *αδέσποτη*, δεν ανήκει σε κανένα.

3. Να επισημάνετε το *σωστό* ή *λάθος* και να αποκαταστήσετε τη λανθασμένη πρόταση με τη σωστή

α. Οι καθολικές έννοιες δηλώνουν ένα σύνολο ιδίων πραγμάτων αλλά δεν δηλώνουν χαρακτηριστικά (ιδιότητες πραγμάτων) Σ. Λ.

β. Για τον Πλάτωνα είναι ανάγκη να υπάρχουν οι καθαρές ουσίες ανάμεσα στις έννοιες και την εμπειρική πραγματικότητα ώστε να εξασφαλίζεται το νόημα των λέξεων. Σ. Λ.

γ. Ο Αριστοτέλης μοιάζει με τον Πλάτωνα στο ό,τι οι ιδέες είναι αποσυνδεδεμένες από τον αισθητό κόσμο. Σ. Λ.

δ. Για τους εμπειρικούς φιλόσοφους η ουσία των πραγμάτων προκύπτει από την εικόνα τους. Σ. Λ.

ε. Για τους νομιναλιστές υπάρχουν και λέξεις και πράγματα. Σ. Λ

στ. Για τον Βιτγκενστάιν το νόημα εξαρτάται από τη χρήση της λέξης. Σ. Λ .

ζ. Για τον Ντεκάρτ , μόνο αυτά που συλλαμβάνουμε με τις αισθήσεις μας είναι αληθή. Σ. Λ.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. Λ, β. Σ, γ. Λ, δ. Σ, ε. Λ, στ. Σ, ζ. Σ

ΘΕΜΑ Β´

1. Να δώσετε τον *ορισμό* και από ένα *παράδειγμα*:

α. *αντίθετων και αντιφατικών εννοιών,*

β. *επάλληλων και υπάλληλων εννοιών.*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

i. Έχουμε αντίθετες έννοιες όταν η θέση της μιας συνεπάγεται άρση της άλλης με δεδομένο ότι υπάρχει μια σειρά ενδιάμεσων εννοιών) π.χ. άσπρο – μαύρο ή

ii. αντιφατικές (όταν η μία έννοια ανατρέπει την άλλη με δεδομένο ότι δεν υπάρχει σειρά ενδιάμεσων εννοιών) (π.χ. άσπρο– όχι άσπρο)

✓ Οι αντιφατικές προτάσεις δεν μπορεί να είναι συγχρόνως και αληθείς και ψευδείς.

✓ Οι αντίθετες προτάσεις δεν μπορεί να είναι συγχρόνως αληθείς, αλλά μπορεί να είναι συγχρόνως ψευδείς.

β. επάλληλων και υπάλληλων εννοιών.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

i. Έχουμε έννοιες επάλληλες (ταυτοπλατείς) π.χ. σπίτι – κατοικία και

ii. υπάλληλες (να έχουν σχέση γένους και είδους) π.χ. Χριστιανός - ορθόδοξος

2. Ποιες προτάσεις είναι οι αποφαντικές και ποιες οι αποφατικές; Να αναφέρετε από ένα παράδειγμα.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

i. άποφαντικός (από το αποφαίνομαι), αυτός που διασαφηνίζει ή ερμηνεύει κάτι,

δογματικός, κατηγορηματικός,

αντίθετες έννοιες: δισταχτικός, επιφυλακτικός.

Επομένως μια αποφαντική πρόταση είναι μία πρόταση κρίσης

π.χ. *Νοῦς ὑγιής ἐν σώματι ὑγιεῖ*

ii. *αποφατικός* (από το *ἀπόφημι*), ο αρνητικός:

αποφατικά μόρια είναι τα *μη* και *δεν* που φανερώνουν άρνηση, επομένως και οι προτάσεις που εκφέρονται με αυτά τα μόρια καλούνται *αποφατικές*,

αντίθετες έννοιες: θετικός, καταφατικός, συναινετικός

π.χ. *Οὐκ ἐν τῷ πολλῷ το εὖ*

ΘΕΜΑ Γ'

1.

«Μια πρόταση είναι αληθής εάν και μόνο είναι μέλος ενός συνεκτικού συνόλου...Για έναν οπαδό της θεωρίας της συνοχής, η *αλήθεια* και το *σύστημα* ταυτίζονται και η συνοχή ορίζεται ως η *αμοιβαία εξηγησιμότητα*. Καθώς αυξάνεται η συνοχή του συστήματος, οι σχέσεις μεταξύ των μερών του γίνονται όλο και σφιχτότερες. Η εξηγητική ισχύς του συστήματος γίνεται τόσο μεγάλη ώστε δε βλέπουμε πια με ποια έννοια αυτό ή εκείνο το μέρος συμβαίνει απλώς να είναι αληθές. Αντίθετα, αρχίζουμε να θεωρούμε κάθε μέρος ως αναγκαίο για το όλον και έτσι αναγνωρίζουμε πως αυτό που σε ένα προγενέστερο στάδιο ήταν ενδεχομενική αλήθεια έχει μεταβληθεί σε αναγκαία αλήθεια».

J. Dancy, An introduction to Contemporary Epistemology,

Στηριζόμενοι στο παραπάνω απόσπασμα, να ερμηνεύσετε το κριτήριο της *συνοχής* και να αντικρούσετε την *εξηγησιμότητα*.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Σύμφωνα με τη θεωρία της συνοχής αληθεύει το *σύστημα* των ερμηνευτικών προτάσεων ΠΟΥ

δεν παρουσιάζουν αποκλίσεις ή αντιφάσεις μεταξύ τους, έχουν δηλ. *λογική συνέπεια* ώστε
το
κριτήριο της αλήθειας να εξαρτάται από τη *λογική συνοχή* των προτάσεων που *ερμηνεύουν*
τα πράγματα.

Έτσι, με βάση το κριτήριο της *αντιστοιχίας*, η *αλήθεια* είναι η *έγκυρη μεταφορά* της
πραγματικότητας στη σκέψη μας και, στη συνέχεια, η *αυθεντική μεταγραφή* της, μέσω των
νοητικών μηχανισμών μας.

Τούτο σημαίνει ότι παρόλο που η πραγματικότητα *επιβάλλεται* στο νου μας, τελικά ο νους
μας είναι εκείνος που *ερμηνεύει* τα πράγματα και τα *οργανώνει* λογικά.

Συμπέρασμα: Η αλήθεια καθορίζεται από το νου και όχι από την αντικειμενική
πραγματικότητα.

Επομένως, η θεωρία της *συνοχής* πρέπει να *συνυπάρχει* και με τη θεωρία της *αντιστοιχίας*.
υπό την προϋπόθεση ότι οι προτάσεις ενός *συστήματος* πρέπει να *σχετίζονται* μεταξύ τους
και να *αλληλοϋποστηρίζονται*.

π.χ. Η ερμηνεία των κινήσεων ενός πλανήτη εξαρτάται από τις δικές μας παρατηρήσεις,
την
πιστότητα του τηλεσκοπίου και τους νόμους του σύμπαντος.

Σε ότι αφορά λοιπόν την *εξηγησιμότητα*, τη δυνατότητα να εξηγηθεί και να ερμηνευτεί η
σχέση

του φιλοσοφικού ζητήματος με τα μέρη από τα οποία αποτελείται, αυτά είναι τόσο
συνδεδεμένα και *αλληλένδετα* μεταξύ τους ώστε το ένα μέρος να αποτελεί προϋπόθεση για
την ερμηνεία του άλλου σαν μια αλυσίδα που αν σπάσει και αποσυνδεθεί ένας κρίκος
καταστρέφεται η ενότητά της.

Στη φράση του J. Dancy από το βιβλίο *An Introduction to Contemporary Epistemology* ότι
«σε ένα σύστημα κάθε μέρος είναι αναγκαίο για το σύνολο ώστε αυτό που αναγνωρίζαμε
πριν ως *ενδεχόμενη* αλήθεια μπορεί να έχει μεταβληθεί σε *αναγκαία* αλήθεια»
παραδεχόμαστε την αναγκαστική σύμπτωση του νου και πραγματικότητας. Λαμβάνοντας ως

αφετηρία της γνώσης την εμπειρία, ο νους ταυτίζεται ή εξομοιώνεται προς τα αντικείμενά του.

Έτσι δεν αναρωτιόμαστε γιατί να προτιμηθεί η μία προκείμενη αντί άλλης προκείμενης ή ένας ορισμός αντί άλλου ορισμού.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να θεωρούμε αληθή τα όντα που ενεργοποιούνται στο νου μέσω των αισθήσεων και με αυτό τον τρόπο ενεργοποιούμε και τη γνώση ως γνώση του πραγματικού.

ΘΕΜΑ Δ΄

1.

«Οι λέξεις είναι τα εργαλεία μας και ως minimum θα έπρεπε να χρησιμοποιούμε ξεκάθαρα εργαλεία. Θα έπρεπε να ξέρουμε αυτό που εννοούμε και πρέπει από την αρχή να εξοπλιστούμε ενάντια στις παγίδες που μας βάζει η γλώσσα».

J. J. Austin, A plea for excuses

Τί είδους εργαλεία είναι οι λέξεις, πως οριοθετούν οι φιλόσοφοι τη λέξη και το νόημα, τί είδους παγίδες μπορεί να βάλουν οι λέξεις;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Η φυσική γλώσσα αποτελεί έναν κώδικα επικοινωνίας για μετάδοση και επεξεργασία πληροφοριών. Αυτή είναι η κυριολεκτική σημασία της γλώσσας. Η γλώσσα όμως προσλαμβάνει και μεταφορική σημασία και μπορεί να λειτουργήσει και κάτω από διάφορες άλλες μορφές.

Π. χ.

- ✓ ο Η/Υ προτείνει έναν ίδιο κώδικα επικοινωνίας τον οποίο πρέπει να γνωρίζουμε για να επικοινωνήσουμε.
- ✓ Κάθε συγγραφέας χρησιμοποιεί τη γλώσσα όπως ταιριάζει στη δική του ψυχосύνθεση γι' αυτό και ο καθένας έχει και το δικό του αναγνωστικό κοινό.
- ✓ Όταν θέλουμε να μιλήσουμε υποτιμητικά για τον «οπαδικό γηπεδικό αθλητισμό» αλλά όχι για

το φίλαθλο πνεύμα τότε χρησιμοποιούμε απαξιωτικά τη φράση *γλώσσα γηπέδων*.

✓ Η φράση *γλώσσα των ζώων* υποδηλώνει τη συναισθηματική μας προσέγγιση και την τρυφερότητά μας προς και για τα ζώα.

Βέβαια η γλώσσα έχει κανόνες. Οι λέξεις δεν μπορεί να είναι *πλίνθοι και κέραμοι ατάκτως έρριμμένοι*, αντίθετα υπακούουν σε αυστηρούς κανόνες *γραμματικής και σύνταξης*. Καθώς η *βαθιά δομή* της γλώσσας αποτελείται από *κοινά στοιχεία* που δείχνουν πώς λειτουργεί ο ανθρώπινος νους, είναι δυνατή η μετάδοση των πληροφοριών είτε μέσω της γνώσης της γλώσσας είτε μέσω της μετάφρασής της σε ασύλληπτα μικρό χρονικό διάστημα και σε ασύλληπτα πολλούς προορισμούς.

Αυτό συμβαίνει επειδή τα πράγματα υφίστανται *ανεξάρτητα* από τις λέξεις που τα ονοματίζουν, π.χ. η εννοιολογική σύλληψη του *τραπεζιού* είναι *σταθερή* άσχετα από τη λέξη με την οποία αποδίδεται σε κάθε γλώσσα. Έτσι οι διάφοροι συνομιλητές έχουν ένα *ελάχιστο* όριο κατανόησης που επιτρέπει και διευκολύνει την επικοινωνία.

✓ Ο τρόπος *χρήσης* των λέξεων μπορεί να δώσει *απάντηση* σε φιλοσοφικά προβλήματα.

✓ Η σχέση ανάμεσα στις λέξεις και τα πράγματα είναι *αμφίδρομη*. Ωστόσο το νόημα των λέξεων είναι πιο *ευρύ, πιο σύνθετο* και πιο *γενικό* απ' όσο τα πράγματα. Για ν' αποκτήσει *νόημα* μια λέξη πρέπει ο ορισμός της έννοιας στην οποία αναφέρεται να προέρχεται *άμεσα* από τα πράγματα (δηλ. εντοπίζουμε τα *κοινά γνωρίσματα* που λειτουργούν ως *σημείο αναφοράς* για μια έννοια).

Είναι συνήθης η φράση «Το ξέρω αλλά δεν μπορώ να το πω» ή «Πώς να το πω άμα δεν το γνωρίζω»;

✓ Μια λέξη είναι δυνατόν να *ερμηνευτεί* από άλλες λέξεις. Υπάρχουν λέξεις με *άμεσο νόημα* πάνω στις οποίες θα βασιστούν άλλες λέξεις

✓ Ένας *συνδυασμός* λέξεων δημιουργεί λεκτικά σύνολα, περιόδους, ημιπεριόδους, προτάσεις, φράσεις. Μια πρόταση μπορεί να μεταφέρει *σύνθετα* και *περίπλοκα νοήματα*.

Επομένως:

αφού οι έννοιες ή οι ιδέες είναι *ίδιες* και *μόνο οι λέξεις αλλάζουν* από τη μια γλώσσα στην άλλη, οι λέξεις δε χαρακτηρίζουν συγκεκριμένα πράγματα αλλά *έννοιες*.

Πρέπει, λοιπόν, να δούμε τη *σχέση* που *συνδέει* τη *νοητική λειτουργία* με την *εμπειρία*, δηλαδή τις *έννοιες* με τα *πράγματα*.

Εκτός από τις έννοιες που δηλώνουν ένα *σύνολο ίδιων πραγμάτων* (π.χ. βιβλίο)

έχουμε και έννοιες που δηλώνουν *χαρακτηριστικά πραγμάτων* (π.χ. δικαιοσύνη, λευκότητα) που δεν αναγνωρίζονται από όλους με ταυτόσημο τρόπο ,
έχουμε και λέξεις που νοηματοδοτούνται από τη *σχέση* τους με άλλες λέξεις (ρήματα, επιρρήματα, σύνδεσμοι).

Οριοθέτηση λέξεων και νοήματος

- ✓ Σύμφωνα με τον Πλάτωνα οι λέξεις αντιστοιχούν σε έννοιες αλλά όχι σε πράγματα που είναι φθαρτά, πρόσκαιρα και δεν ανταποκρίνονται σε αυτό που πραγματικά υπάρχει.
- ✓ Αντίθετα, ο Αριστοτέλης δεν αποσυνδέει τον *εμπειρικό* από το *νοητό* κόσμο επειδή τα *πράγματα* δεν μπορεί να είναι χωρισμένα από την *ουσία* τους. Οι λέξεις επομένως αποτυπώνουν το πράγμα στην *καθολικότητα* του, ως *εἶδος* ή *μορφή* που εμπεριέχει τις *ιδιότητες* κάθε πράγματος.

Άλλωστε οι καθολικές έννοιες *προκύπτουν* από τα φυσικά αντικείμενα μέσω *νοητικής αφαίρεσης* Εξαιτίας της *γενικότητας* και της καθολικότητάς τους προσδίδουν στα πράγματα νόημα *αναγνωρίσιμο* από όλους.

Παράδειγμα: Σχηματίζουμε την καθολική έννοια της λευκότητας όταν *αφαιρέσουμε* όλες τις άλλες ιδιότητες και κρατήσουμε *μόνο* την ιδιότητα του λευκού.

- ✓ Σύμφωνα με τους εμπειρικούς η *ουσία* (το *νόημα*) των πραγμάτων προκύπτει από την *εικόνα* (*παράσταση*) που σχηματίζουμε γι' αυτά στο νου μας. *Διαφέρουν* από «τα καθόλου» του Αριστοτέλη επειδή είναι *ατομικές –υποκειμενικές-* εικόνες των πραγμάτων. Επειδή *δεν αντιπροσωπεύουν ουσίες*, *δεν έχουν καθολική εμβέλεια*.

i.Βέβαια η εξατομικευμένη εικόνα δεν μας βοηθά να εξηγήσουμε τη *γενικότητα* της καθολικής έννοιας αφού οι σκέψεις *διαφέρουν* από άνθρωπο σε άνθρωπο;

ii.Επίσης ένα άλλο ερώτημα είναι πώς αντιλαμβανόμαστε την έννοια της *ευθείας γραμμής* ή του *κύκλου* όταν στη φύση δεν υπάρχει *τίποτα* το *απόλυτα ευθύ* ή *κυκλικό* (π.χ. μιλάμε για ευθεία γραμμή ενώ, στη φύση, δεν υπάρχει ευθεία γραμμή).

iii.Στο ερώτημα αν *δεν υπάρχουν ιδιότητες*, πώς μπορούμε να κατηγοριοποιήσουμε ένα πράγμα η απάντηση εστιάζει στην *ομοιότητα των πραγμάτων*. Αν δυο πράγματα *μοιάζουν* μεταξύ τους, χρησιμοποιούμε την *καθολική έννοια της ομοιότητας*.

iv. Διερευνούμε τις σχέσεις ανάμεσα : στη λέξη και στην έννοια, στην έννοια και στα πράγματα.

Που βρίσκεται, όμως, το νόημα; Στη λέξη ή στο νου;

✓ Σύμφωνα με τους *Νομιναλιστές υπάρχουν λέξεις* (π.χ. λευκό) αλλά *όχι πράγματα* (π.χ. λευκότητα), οι καθολικές έννοιες *δεν υπάρχουν έξω* από την ανθρώπινη νόηση και *εξαφανίζονται μαζί με αυτή*, η θεωρία του νομιναλισμού *αναιρείται* όταν υιοθετούμε την ύπαρξη της *ομοιότητας* (το λευκό είναι λευκό επειδή *μοιάζει* με κάποιο άλλο λευκό) που είναι *καθολική έννοια*.

✓ Επειδή η γλώσσα είναι *κοινωνικό φαινόμενο* για πολλαπλές χρήσεις, ο *Λούντβιχ Βιτγκενστάιν* προτείνει να επικεντρωθούμε στη *χρήση της λέξης* μέσα στη γλώσσα επειδή η *χρήση νοηματοδοτεί* τη λέξη (π.χ. *επιτελεστική* χρήση γλώσσας όπως είναι οι νομικές πράξεις, οι διαταγές οι ευχές....)

«Δεν είναι οι λέξεις που εκφέρεις εκείνο που μετράει, μήτε κι εκείνο που έχεις στο μυαλό σου την ώρα που την εκφέρεις.... *Είναι οι πράξεις που δίνουν στις λέξεις το νόημά τους*»

Λούντβιχ

Βιτγκενστάιν, Πολιτισμός και αξίες.

Αξία έχει η αποτελεσματικότητα των λέξεων καθώς κάθε λέξη εμπεριέχει όλες τις δυνατές χρήσεις της.

Οι παγίδες των λέξεων

Ωστόσο, δεν καλύπτονται όλες οι παράμετροι γύρω από το νόημα των λέξεων επειδή, *διαφορετικές λέξεις ή φράσεις με διαφορετική η καθεμιά χρήση εκφράζουν το ίδιο νόημα ή η ίδια λέξη με το ίδιο νόημα μπορεί να έχει διαφορετικές χρήσεις*, κάθε λέξη μπορεί να περιέχει

ταυτόχρονα και τη σωστή και τη λανθασμένη χρήση της και νομιμοποιείται το γλωσσικό λάθος.

(π.χ. η λέξη *Δημοκρατία* ως έννοια έχει τόσες χρήσεις όσες και οι άνθρωποι που τη χρησιμοποιούν)

Ερωτήματα που εξακολουθούν να παραμένουν *αναπάντητα* και αναφέρονται στο

νόημα των λέξεων.

- ✓ Είναι κάθε χρήση λέξεων ή φράσεων *νόμιμη*;
- ✓ Πώς δυο διαφορετικές λέξεις ή φράσεις έχουν *το ίδιο νόημα*; Προφανώς *αντικαθιστά* η μια την άλλη.
- ✓ Ποια και πόσο μια διαφορά είναι *σημαντική* ή *ασήμαντη*;
- ✓ Πώς είναι *δυνατή* η *μετάφραση* από τη μια γλώσσα στην άλλη όταν *δεν γίνεται δεκτή* η *ύπαρξη καθολικών εννοιών*;

Είναι δυνατό να μιλάμε για *λανθασμένη* (ή *καταχρηστική*) χρήση της γλώσσας;

2. «... Αλλά νομίζω πως σιγά σιγά αρχίζουμε να καταλαβαίνουμε τους *μηχανισμούς* που κάνουν δυνατή αυτή τη *δημιουργική* χρήση της γλώσσας». *Νοάμ Τσόμσκι*.

Ποιες είναι οι *δυνατές χρήσεις* της γλώσσας που την κάνουν *δημιουργική*;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

- ✓ Μια λέξη είναι δυνατόν να *οριστεί* και να *προσδιοριστεί* από άλλες λέξεις.
- ✓ Υπάρχουν λέξεις με *άμεσο νόημα* πάνω στις οποίες θα βασιστούν άλλες λέξεις
- ✓ Ένας *συνδυασμός* λέξεων δημιουργεί λεκτικά σύνολα, περιόδους, ημιπεριόδους, προτάσεις, φράσεις.
- ✓ Μια πρόταση μπορεί να μεταφέρει *σύνθετα* και *περίπλοκα νοήματα*.
- ✓ Η σχέση ανάμεσα στις λέξεις και τα πράγματα είναι *αμφίδρομη*. Ωστόσο το νόημα των λέξεων είναι πιο ευρύ και *πιο σύνθετο* απ' όσο τα πράγματα.
- ✓ Το *νόημα* των λέξεων είναι *πιο γενικό* από τα ίδια τα πράγματα.
- ✓ Για ν' αποκτήσει *νόημα* μια λέξη πρέπει ο ορισμός της έννοιας στην οποία αναφέρεται να προέρχεται *άμεσα* από τα πράγματα (δηλ. εντοπίζουμε τα κοινά γνωρίσματα που λειτουργούν ως *σημείο αναφοράς* για μια έννοια)
- ✓ Τα πράγματα υφίστανται *ανεξάρτητα* από τις λέξεις που τα ονοματίζουν, π.χ. η εννοιολογική σύλληψη του *τραπεζιού* είναι *σταθερή* άσχετα από τη λέξη με την οποία αποδίδεται σε κάθε γλώσσα. Έτσι οι διάφοροι συνομιλητές έχουν ένα ελάχιστο όριο κατανόησης που επιτρέπει και διευκολύνει την επικοινωνία.

Σύμφωνα με τον Τσόμσκι η γλώσσα λειτουργεί ως εργαλείο της ελεύθερης σκέψης και έκφρασης. Μέσα από τις σύγχρονες έρευνες στη γραμματική γίνονται προσπάθειες να διατυπωθούν οι αρχές της *οργάνωσης* της γλώσσας που είναι παγκόσμιες αντανάκλασεις των ιδιοτήτων του ψυχισμού και έτσι, στη βάση αυτής της υπόθεσης, μερικά γεγονότα σχετικά με τις ιδιαίτερες γλώσσες μπορούν να εξηγηθούν. Έτσι η γλωσσολογία γίνεται ένα μέρος της ανθρώπινης ψυχολογίας: είναι το πεδίο που αναζητά να προσδιορίσει τη φύση των *ψυχικών ικανοτήτων* του ανθρώπου και να μελετήσει τον τρόπο με τον οποίο αυτές οι ικανότητες τίθενται σε λειτουργία. Η θεωρία της *μετασημασιολογίας-παραγωγικής* γραμματικής επιχειρεί να τελειοποιήσει και να αναδομήσει τις ιδέες για τις διεργασίες και τις δομές που βρίσκονται κάτω από την ανθρώπινη γλώσσα.

Ένα πρόσωπο που γνωρίζει μια γλώσσα κατέχει ένα σύστημα κανόνων που διαθέτει τον ήχο και το νόημα μ' έναν οριστικό τρόπο για έναν αόριστο αριθμό ενδεχομένων προτάσεων. Κάθε γλώσσα επομένως συνίσταται από μία σύζευξη του *ήχου* και του *νοήματος* επάνω σε ένα απεριόριστο πεδίο. Το πρόσωπο που γνωρίζει τη γλώσσα δεν συνειδητοποιεί ότι κατέχει αυτούς τους κανόνες ή ότι τους θέτει σε λειτουργία ούτε υπάρχει λόγος να υποθέσουμε ότι αυτή η γνώση των κανόνων της γλώσσας μπορεί να γίνει συνειδητή. Βέβαια, προϋπόθεση για την ανάπτυξη της γλώσσας είναι η διαβίωση σε καθεστώς ελευθερίας και αξιοπρέπειας.

Η γλώσσα συμβάλλει ώστε ο άνθρωπος να διεκδικήσει τη θέση τους στη ζωή να προαγάγει την έρευνα και τη δημιουργία σε όλες τις εκφάνσεις του πολιτισμού με απώτερο στόχο τη βελτίωση της ζωής του και την ηθικοποίησή του.
